

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

2-2025
IJTIMOIY FANLAR

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

J.Sultonov	
Chingizxon va Jin davlati o'rtasidagi diplomatik va harbiy munosabatlarning tarixiy tahlili	224
M.A.Boltaboyev	
Sovet hokimiyatining O'zbekistondagi musulmon bo'lmagan aholiga nisbatan olib borgan zo'ravonlik siyosati	234
Sh.B.Jumayeva	
Globalashuv davrida boqiy marosim: Toshkent vohasi muqaddas qadamjo va mozorlarida ziyorat.....	239
M.R.Sodiqova	
Ipakchilikning O'zbekiston ijtimoiy-iqtisodiy hayotidagi o'rni (1991-2021-yillar).....	244
A.X.Nigmatov	
Shanxay hamkorlik tashkiloti vujudga kelishining tarixiy asoslari.....	251
M.B.Nazirov	
Rossiya imperiyasi ko'chirish siyosatining Farg'ona viloyati tub aholisining iqtisodiy-ijtimoiy va madaniy hayotiga ta'siri.....	257
B.N.Rizayev, B.H.Ризаев, B.N.Rizaev	
A.N.Kasigin islohotlarining O'zbekiston qishloq xo'jaligida joriy etilishi	260
M.A.Maxmudov	
XX asrning 20-30-yillarida O'rta Osiyodagi madaniy obidalarni saqlab qolishda sredazkomstarisning faoliyati	266
I.B.Boxodirov	
Birinchi jahon urushi yillarida turkiston harbiy okrugida mahalliy qurolli kuchlar va harbiy asirlar masalasi	270
J.Sultonov	
Xorazm imperiyasining vujudga kelishi va Muhammad Xorazmshohning Mo'g'ullar bosqiniga qadar olib borgan harbiy-diplomatik strategiyasi	273
O.B.Nizomiddinov	
O'zbekiston SSRda lotin yozuvining joriy etilishi: muammo va ziddiyatlar (Farg'ona viloyati misolida)	279
O.H.Jaynarov	
O'zbekiston SSR advokaturasi tizimi: islohot va natijalar (XX asr 20-yillari).....	284
O.M.Normatov	
Farg'ona vodiysi qishloq xo'jaligi va savdo-sotiq munosabatlari tarixining ayrim jixatlari xususida	289
Y.A.Shukurillayev	
Buxoro amirligida qo'shin qarorgohlarining o'rnatilish taomillari.....	293

Z.X.Oxunova	
Yangi O'zbekistonda jinoyat va jazo sohasidagi liberallashuvni tadqiq etishdagi falsafiy yondashuvlar	297
X.J.Isomiddinov	
Jamiyatda millatlararo totuvlik va hamjihatlikni ta'minlashda yoshlar tarixiy-falsafiy tafakkurini rivojlantirishning nazariy jihatlari.....	300
M.B.Nazirov	
Ko'chiruvchilik siyosatining Farg'ona viloyati tub xalqlarining siyosiy, fuqarolik ahvoliga ta'siri	304

UO'K: 101.1

**JAMIYATDA MILLATLARARO TOTUVLIK VA HAMJIHATLIKNI TA'MINLASHDA
YOSHLAR TARIXIY-FALSAFIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI****ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ИСТОРИКО-ФИЛОСОФСКОГО
МЫШЛЕНИЯ МОЛОДЕЖИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ МЕЖНАЦИОНАЛЬНОГО СОГЛАСИЯ И
СОЛИДАРНОСТИ В ОБЩЕСТВЕ****THEORETICAL ASPECTS OF DEVELOPING THE HISTORICAL AND PHILOSOPHICAL
THINKING OF YOUNG PEOPLE IN ENSURING INTERETHNIC HARMONY AND SOLIDARITY IN
SOCIETY****Isomiddinov Hakimjon Jo'raboyevich**
Farg'ona davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi**Annotatsiya**

Maqolada jamiyatda millatlararo totuvlik va hamjihatlikni ta'minlash tizimini takomillashtirish masalalari, tarixiy-falsafiy jihatlari, zaruriyati, bugungi kundagi dolzarb masala ekanligi tadqiq qilingan hamda ushbu jarayonda uning ijimoiy-falsafiy, axloqiy, ma'naviy, huquqiy tasnifi va jamiyatda millatlararo totuvlik va hamjihatlikni ta'minlashda yoshlar tarixiy-falsafiy tafakkurini rivojlantirishning nazariy jihatlari tahlil qilingan.

Аннотация

В статье рассматриваются важность и дальнейшие перспективы обеспечения межнационального согласия и солидарности в обществе, его необходимость, актуальная проблема, при этом анализируются его социально-философская, нравственная, духовно-правовая классификация и особенности.

Abstract

The article examines the importance and future prospects of ensuring inter-ethnic harmony and solidarity in the society, its necessity, current issue, and in this process, its socio-philosophical, moral, spiritual, legal classification and specific features are analyzed.

Kalit so'zlar: jamiyat, millatlararo totuvlik, hamjihatlik, ijimoiy-falsafiy, axloqiy, ma'naviy, huquqiy, tafakkur, kelajak istiqbollari.

Ключевые слова: общество, межнациональное согласие, солидарность, социально-философская, моральная, духовная, правовая, перспективы будущего.

Key words: society, interethnic harmony, solidarity, socio-philosophical, moral, spiritual, legal, future perspectives.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida turli millat va elat vakillari o'rtasida hamjihatlik, totuvlik va bag'rikenglikni qaror toptirish juda muhim vazifa hisoblanadi. Chunki millatlararo totuvlik va hamjihatlik nafaqat siyosiy yoki iqtisodiy masala, balki avvalo ijtimoiy-psixologik, ma'naviy-ma'rifiy muhitni shakllantirishga taalluqli murakkab jarayon sifatida maydonga chiqadi. Ayniqsa, yoshlar mazkur jarayonning faol ishtirokchilari sifatida alohida ahamiyatga ega. Yosh avlodga tarixiy-falsafiy tafakkurni rivojlantirish - ular ongida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unlashishiga, turli madaniy muhirlarga hurmat bilan yondashish ko'nikmasining tarkib topishiga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Jamiyatda millatlararo totuvlik va hamjihatlikni ta'minlashning ahamiyati va tarixiy-falsafiy mazmuni bo'yicha N.Jo'rayev, S.Safojev, A.Jalilov, R.Jumayev, N.Mamanazarov, Q.Jo'rayev, R.Murtazayeva, R.Ubaydullayeva, I.Ergashev, X.Yunusova, V.Gentshke kabi tadqiqotchilar ilmiy izlanishlar olib borgan.

NATIJARLAR VA MUHOKAMA

Bugungi kunda mamlakatimizda, xususan, ta'lim muassasalarida yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, milliy o'zlikni anglash tuyg'usini mustahkamlash, ma'naviy-ma'rifiy islohatlar borasida keng ko'lamli ishlar olib borilayotganligining asl sababi ham shunda. Zero, bugun mamlakatimizda

ILMIY AXBOROT

ma'naviy yuksalishga xizmat qilayotgan islohotlar navqiron avlodni ulug' ajdodlarimiz xotirasi bilan haqli ravishda faxrlanish, tinchlik, osoyishtalik hamda obodlik uchun kurashish, mustaqillikni qadrlash va Vatanni ardoqlab yashashga undashi bilan yanada ahamiyatlidir. Demak, komillik sari intilgan, har jihatdan etuk va barkamol avlodni tarbiyalash –bugungi kunning eng dolzarb vazifasi ekan, bu vazifani amalga oshirishdagi etakchi kuch –ta'lim-tarbiya tizimidir. Binobarin, ta'lim-tarbiya – inson kamoloti va millat ravnaqining asosiy sharti va garovidir.

Tarixiy tafakkur – voqelikni, ijtimoiy hayotni, madaniy meros va an'analarni tarixiy jarayonlar orqali tushunish, baholash va tahlil qilish qobiliyati. Tarixiy tafakkur yoshlarning o'z milliy o'tmishi, urf-odatlarini va an'alarini chuqur idrok etish, boshqa millatlarning tarixiy taraqqiyoti, tajribalari va madaniy merosiga hurmat bilan qarash, turli davrlarda yuz bergan ijtimoiy o'zgarishlarning mazmunini tushunish, ulardan saboq olish kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Falsafiy tafakkur – voqelikning mohiyati, inson va jamiyat munosabatlari, axloq, adolat, baxt, haqiqat, ezgulik kabi tushunchalarni chuqur anglash, o'zi va boshqalarning g'oyaviy qarashlarini baholash hamda tahlil qilish qobiliyati.

Falsafiy tafakkur yoshlar ongida tanqidiy fikrlash, atrof-muhitni har tomonlama chuqur o'rganish, ma'naviy-axloqiy mezonlarga asoslanish, global va mahalliy muammolarni keng ko'lamda ko'ra bilish, mustaqil, ma'nan boy va bag'rikeng shaxs sifatida shakllanish jarayonlarini ta'minlashda yordam beradi.

Tarixiy-falsafiy tafakkur – yoshlarning milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglashida, o'zlikni kashf etishida, shu bilan birga, boshqa millat va elat vakillariga nisbatan bag'rikeng, xolis munosabatni rivojlantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Millatlararo totuvlik – jamiyatda mavjud bo'lgan turli millat va elat vakillarining tinch-totuv yashashi, ular o'rtasida ixtiloflar emas, balki madaniy, ijtimoiy, iqtisodiy hamkorlikning ustun turishi, o'zaro hurmat va do'stlikning qaror topganligi.

Hamjihatlik – jamiyat a'zolarining bir yoqadan bosh chiqarib, hamfikir, hamkor bo'lib, yagona maqsad yo'lida birlashishiga asoslangan ijtimoiy hodisa. Bu jarayonda umumiy manfaatlar, qadriyatlar va g'oyalar muhim o'rin tutadi.

Millatlararo totuvlik va hamjihatlikni mustahkamlashda o'zaro tushunish, bag'rikenglik, hurmat va ishonch aloqalari mustahkam bo'lishi shart. Bunday ijtimoiy muhiting barqarorligi to'g'ridan-to'g'ri yoshlar ta'lim-tarbiyasi, ularning qanchalik yuksak ma'naviyatga ega ekaniga, tarixiy xotira hamda falsafiy dunyoqarashini shakllantirishga bog'liq.

Tarixiy-falsafiy tafakkurning jamiyatdagi totuvlik va hamjihatlikka ta'sir qiluvchi nazariy omillar quyidagilar:

Ma'naviy-ma'rifiy omil:

Yoshlar tarixiy tajriba va merosni chuqur o'rganish orqali turli xalqlar madaniyatining uyg'un tomonlarini kashf qiladilar.

Falsafiy tafakkur ularni insonparvarlik, yaxshilik, bag'rikenglik kabi umuminsoniy qadriyatlarga yo'naltiradi.

Natijada yoshlar o'z qarashlarida cheklangan milliy yoki mahalliy doiradan chiqib, boshqa millat vakillarini ham anglashga, qadrlashga intiladilar.

Ijtimoiy-psixologik omil:

Tarixiy-falsafiy fikrlash jarayonida yoshlarda o'z o'tmishi bilan faxrlanish, shu bilan birga, boshqa millatlarning urf-odatlarini va qadriyatlarini ham qadrlash hislari rivojlanadi.

Bu esa ularning psixologik barqarorlikka, o'ziga bo'lgan ishonchga, o'z identifikatsiyasini ongli tanlashga yordam beradi.

Ikki yoki undan ortiq millat vakillari yashaydigan muhitda yoshlar bag'rikeng va hamkorlikka tayyor bo'ladi, nizolarga sabab bo'ladigan mafkuraviy qarama-qarshiliklar kamayadi.

Ijtimoiy-siyosiy omil:

Millatlararo totuvlikka erishish, avvalo, siyosiy muhit, qonunchilik va davlat siyosati bilan bog'liq. Shu bilan birga, siyosiy islohotlar va strategiyalarni to'g'ri tushunish, xalq manfaatlarini uchun xizmat qilish hissi yoshlarning bilim darajasi, mustaqil fikri orqali shakllanadi.

Yoshlar siyosiy jarayonlarni tarixiy-falsafiy nuqtai nazardan tahlil qila olishsa, ijtimoiy-siyosiy hayotdagi yangiliklarga, turli mafkuralarga tanqidiy yondashishadi. Bu esa chalgituvchi, adashtiruvchi g'oyalar oldida to'siq bo'lib xizmat qiladi.

Madaniy-g'oyaviy omil:

Turli millatlarga xos bo'lgan badiiy ijod namunalari, urf-odatlar, qadriyatlar bilan tanishish yoshlar qalbida go'zallik va hamjihatlikka intilish hissini uyg'otadi.

Falsafiy tafakkur unga estetik did, yuksak badiiy saviyani qo'shib, turli madaniy qadriyatlarga nisbatan keng dunyoqarashni shakllantiradi.

Bunda yoshlar o'zlari qabul qilgan madaniy an'analar bilan o'zgalarinikini taqqoslaydi, o'xshashlik va farqlarni tahlil qiladi, turli ijobiy xususiyatlardan o'rnak oladi.

Yoshlar tarixiy-falsafiy tafakkurini rivojlantirishdagi asosiy yo'nalishlar:

Ta'lim tizimi orqali:

Maktab va oliy ta'lim muassasalarida tarix, falsafa, huquq, madaniyatshunoslik singari fanlarni chuqur o'qitish;

Interaktiv metodlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash;

O'quv jarayoniga turli xalqlar tarixidan namunalar, buyuk mutafakkirlarning falsafiy qarashlarini hamda adabiyot namoyandalarning asarlarini kiritish;

Yoshlarni mustaqil tadqiqotlar, loyihalar, ijodiy ishlar orqali tarixiy voqelikni chuqur tahlil qilishga jalb etish.

Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar:

Tarixiy shaxslar, buyuk alloma va mutafakkirlar merosini o'rganish bo'yicha ko'rik-tanlovlar, davra suhbatlari, onlayn-konferensiyalar tashkil etish;

Turli madaniy tadbirlar, festival va ko'rgazmalar orqali yoshlarni boshqa millatlar urf-odatlari, san'ati va musiqasi bilan tanishtirish;

Yoshlar orasida insonparvarlik, bag'rikenglik, totuvlik kabi tuyg'ularni kuchaytiradigan ma'rifiy loyihalarni ommalashtirish.

Ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalari:

Yoshlar orasida ommabop bo'lgan ijtimoiy tarmoqlar orqali tarixiy-falsafiy mavzularda qiziqarli kontentlar tayyorlash va tarqatish;

Millatlararo totuvlikni targ'ib qiluvchi ijtimoiy roliklar, ma'naviy-ma'rifiy filmlar, radio va teleko'rsatuvlar yaratilishini rag'batlantirish;

Yoshlarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, turli manbalar bilan ishlash, ularni tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

Oilaviy tarbiya va muhit:

Oilada tarbiya olayotgan yoshlar avvalambor o'z ota-bobolarining qadriyatlarini o'rganadi. Shu bilan birga, boshqa millatlar merosiga ham ochiq munosabatda bo'lish masalalari oilada muhokama qilinishi lozim;

Ota-onalar, kekxa avlod vakillari o'z o'tmish tajribalarini hikoya qilib berish orqali yoshlarning tarixiy xotira va millatlararo munosabatlar borasidagi dunyoqarashini boyitadi.

XULOSA

Jamiyatda millatlararo totuvlik va hamjihatlikni ta'minlash ko'p qirrali ijtimoiy hodisa bo'lib, bunda yoshlar hal qiluvchi o'rinni egallaydi. Yoshlar ongida tarixiy xotira va falsafiy dunyoqarash shakllangan taqdirdagina, ular turli madaniyat va an'analarga xolis yondasha oladigan, bag'rikeng, hamkorlikka moyil va ijtimoiy mas'uliyatni his qiluvchi shaxslar bo'lib etishadi. Shu ma'noda, tarixiy-falsafiy tafakkur millatlararo totuvlik va hamjihatlikka zamin yaratadi, yoshlar orasida o'zlikni anglash bilan birga, boshqa millat va elatlar madaniyati, urf-odatlari va qadriyatlarini ham hurmat qilishni ta'minlaydi va ijtimoiy-ma'naviy barqarorlikni mustahkamlashda muhim manba vazifasini bajaradi.

Tarix va falsafa fanlarini chuqur o'rganish, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, oilaviy tarbiya va ommaviy axborot vositalari orqali yoshlar ongida insonparvarlik, bag'rikenglik, totuvlik fazilatlarini singdirish - jamiyatda millatlararo totuvlik va hamjihatlikni mustahkamlashning eng muhim shartlaridandir. Shunday ekan, ta'lim tizimidan tortib keng jamoatchilik darajasigacha bo'lgan barcha bosqichlarda yosh avlodni tarixiy-falsafiy tafakkurga tayangan holda, umuminsoniy va milliy qadriyatlarni birdek qadrdlovchi etib tarbiyalash jamiyat ravnaqining muhim garovi bo'lib qolaveradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. G'oziev S. "Millatlararo munosabatlar sotsiologiyasi". – Toshkent: Sharq, 2010.
2. Pardaev T. R., Tursunov Z. N. The attitude of the despotic regime to national and religious values // Утмишга назар журналы. –2019.–Т. 23. – №. 2.
3. Qo'chqorov, R., & Tojiboyeva, D. (2016). Milliy g'oya: asosiy tushuncha va tamoyillar. T.: TDYU.
4. Rasulov I. "Bag'rikenglik va millatlararo totuvlik falsafasi" // "Falsafa va qonun" jurnali, №2, 2019, 45–52-betlar.
5. To'rayev F. "Tarixiy tafakkur va yoshlar tarbiyasi" // "Milliy tiklanish" jurnali, №4, 2020, 33–40-betlar.

ILMIY AXBOROT

6. Xolbekov S. "Tarixiy-falsafiy tafakkurni rivojlantirish metodikasi". – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
7. Yunusova D. "Yoshlar ma'naviyati va madaniyatlararo muloqot". – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022.
8. Видроф В.М. В 42 Философия эстетического сознания: интеллектуально эмоциональный мир, социальная природа и специфика. - Томск: Изд-во Том. ун-та. - 356 с.)